

Genderově citlivého vzdělávání se nemusíte bát

Zuzana Martanovič

Cílem tohoto textu je představit vzdělávací programy a workshopy věnované genderově citlivému vzdělávání a sexuální výchově, které realizujeme v organizaci NESEHNUTÍ v rámci programu F*éra.

Brněnská nezisková organizace NESEHNUTÍ se feministickým tématům věnuje od svého vzniku v roce 1997. Členky a členové programu, s původním názvem „Ženská práva jsou lidská práva“, se věnovaly¹ i genderovým tématům, jako je nerovné odměňování, sexistická reklama či aktivní rodičovství.

V posledních letech, nyní pod novým názvem F*éra (protože rovnost je fér), se v našem programu specializujeme především na téma genderově citlivého přístupu ve vzdělávání. Naše zaměření se zužovalo postupně a vyplynulo ze zkušeností z praxe. Vnímáme totiž, že stereotypy o mužích a ženách si děti osvojují ve velmi útlém věku a že mají vliv na celý jejich další život, na jejich životní volby i osobní a pracovní směřování. Zároveň věříme, že lidé jsou v dospělosti spokojenější, pokud si mohou svobodně zvolit svou životní dráhu a nejednají hlavně podle očekávání druhých a společnosti. Je pro nás proto důležité, aby vzdělávací systém přistupoval ke všem dětem a mladým lidem nestereotypním způsobem, umožňoval všem prozkoumat jejich individuální potenciál a respektoval jejich volby. Na to, aby současný vzdělávací systém mohl těmto požadavkům dostát, potřebuje obsáhnout prvky genderově citlivého přístupu nejen formálně, ale tyto prvky musí být vnímány jako nedílná součást samotného procesu vzdělávání.

V České republice chybí materiály směřující k větší citlivosti vůči individualitě jednotlivých dětí, dívek, chlapců či těch, kdo nejsou tak jednoznačně vyhranění, ale i k individualitě a způsobu života jejich rodičů či lidí o ně pečující. Chybí také materiály, jež by děti učily rozumět jejich tělu, respektovat osobní hranice ostatních dětí, působily jako prevence nejen sexuálního násilí. Domníváme se, že tato témata mají být součástí výchovy již od nejútlejšího věku. Druhým problematickým aspektem této požadované změny je skutečnost, že hlas mladých lidí není ve vzdělávání téměř vůbec slyšet. Vyučující se v současném systému zaměřují na probrání látky a dodržení osnov, ale nedávají dostatečný prostor, aby studující mohli*y sdílet své potřeby a problémy.

¹ Poznámka redakce: Organizace NESEHNUTÍ používá specificky korektní genderový jazyk: u sloves (př. mohli*ý) i podstatných jmen (př. partner*ka) nebo přídavných jmen či zájmen (př. kteří*ré) uvádí nejdříve koncovku mužského rodu, hvězdička zahrnuje nebinární identitu a poslední koncovka platí pro ženský rod. V článku akceptujeme jejich způsob zápisu.

Při tvorbě nových metodických materiálů a vzdělávacích programů pro školy (od mateřských až po střední) jsme proto vycházely [kolektiv tvoří jen ženy, pozn. red.] ze zkušeností, zpětné vazby od mladých lidí nebo z našich dat sesbíraných pomocí realizovaných fokusních skupin. Naše zkušenosti z workshopů prevence násilí jsme využily ke tvorbě nových interaktivních nástrojů a metod a vytvořily jsme nové workshopy zaměřené na témata, která na školách scházejí a o která je mezi mladými lidmi zájem. Tak vznikl vzdělávací program „Zdravé partnerské vztahy bez násilí“ (jeho součástí je i workshop věnovaný sexuální výchově, jenž se nezabývá jen biologickou stránkou sexuální výchovy, ale poukazuje i na sociální aspekty vztahů mezi partnery*kami a řeší např. i vztah k vlastnímu tělu atd.), program „Rovnost a participace“ (věnovaný posílení hlasu mladých lidí a jejich aktivnímu zapojení do spoluvytváření přívětivějšího prostoru nejen pro vzdělávání) nebo program „Stereotypy, média a reklama“.

Jak se vztahovat k vlastnímu tělu, jak budovat obraz sebe sama, ale i jak navazovat vztahy s jinými lidmi, je pro mladé lidi živým tématem. Prostřednictvím příběhů lidí žijících s disabilitou, kteří*ré vyprávějí o svých vztazích, ať už partnerských, nebo kamarádských, nebo o vztahu k sobě, přibližujeme různé formy vztahů a jejich prožívání, ale i bariéry, jež jim naše společnost klade. Toto téma otevíráme v elektronické příručce WITH YOU*TH.²

Nezapomínáme ani na nejmenší děti. V komplexním metodickém souboru *Školka pro mě 1 a 2* vytváříme aktivity, které se snaží ukázat cestu, jak s dětmi pracovat a zároveň respektovat jejich jedinečnost, ať již odpovídá společensky sdílené představě typické dívky či chlapce, nebo nikoliv. Aktivity jsou inspirovány dobrou praxí ze zahraničí a zároveň jsou vytvořeny speciálně pro české prostředí a obsahují témata jako Pestré rodiny, Čím budu, Emoce či Moje tělo a Prevence násilí. Aktuálně probíhá crowdfundingová kampaň na dotisk prvního dílu šanonu *Školka pro mě 1* - a jeho distribuci dalším mateřským školám (<https://www.darujme.cz/projekt/1205357#informace>).

V případě zájmu o tyto materiály nebo školení či workshop na vaší škole se můžete podívat na náš web <https://nesehnuti.cz/fera/>, případně nás kontaktovat na e-mailu: zenskaprava@nesehnuti.cz. Uvítáme také nabídky spolupráce formou dobrovolnictví.

² Viz <https://www.withyou-th.org/>